

# הלכות שבת סימן שמה

פנים, נדונים (יא) לפי גבהן ורחבן, כמו שיתבאר סימן זה סעיף יג (כ"י בשם הרשב"א והגמיר): ה"א אור השותהידי הוא השותהידי (יב) עד (ג) לרקיע: ו (ד) (יג) ואפלו פלי, כגון (יד) תבה או מגדל או פנת, (טו) אם יש בו לרבע ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה (טז) הוי השותהידי: ז' ואיזהו השותהידי, (ס) [נה] (זי) רחובות ושוקים (יח) הרחבים ט"ז אמה (יט) ואינם מקרים 'נאיין להם חומה; ואפלו יש להם חומה, \*אם הם (ו) (כ) מפלשים משער לשער (כא) ואין דלתותיו (כב) נעולות בלילה (טו) הוי השותהידי.

## שערי תשובה

[ח] רחובות. עין בה"ט. ועין שו"ת בית אפרים סימן כו וכו בערות שדרכים מפלשים עוקרים מתוך העיר והוא דרך הפלך, ויש בזה שני ענינים, האחד שעובר באמצע העיר ומשני צדי הדרך יש סבוב מחיצות כנה [א] ויש הפלך המפצל בסוף הרחוב כנה [א], ומקנה דמלתא שאפלו פני הדרך השני אין להחמיר לדון דין ר"ה לאסר תקן צד"פ ולהצריך דלתות, שהוא דבר שאי אפשר לשאתו אם לא משמע הפלך וגדולו, והפחמיר חמיר לעצמו ולא לאתמרים. ועין שו"ת מהר"ט שגלון סימן רמז על ענין בזה בעיה"ק צפת תובי"ב, וקטב שהגדולים לא פסקוהו הפטר השלטון וע"ז נאמר אל ספג גבול עולם, ע"ש:

## פאר היטב

אפלו הם למשה מי, מ"א, ע"ש: (א) לרקיע. ואם נעץ קנה ברשותהידי, על-גביו הוי רשותהידי, מ"א: (ד) אפלו פלי. וכלי שאין גבוה י' העומד בו"ה אין לו דין פרמלית אלא הוי כמו ר"ה, דאין פרמלית בכלים, רש"י בשבת דף ח, ועין סימן שנה ס"ב, אבל בכלי הממכר לרקיע הוי פרמלית, ותוספות דף יא: (ח) רחובות. דרכים שנוכרים מעיר לעיר הוי ר"ה, מ"א: (ו) מפלשים. (ס) שהשערים מכתיבם זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכנס משער לשער כל דין ר"ה. ויש לענין אם יש חלוק כנה בין עיר של יחיד לשל רבים, מהר"י ב"ר, מ"א. ועין סימן שצב: (י) נעולות. נראה דאם דלת א' נעול מבטל ג"כ ר"ה פ"ן דלא הנה מפלש, ט"ז. פתב בתשובת חכם צבי סימן לו ו"ל: מצאתי להרשב"א בספר עבודת-הקדש חידוש גדול, דפלטא אפלו דלתות המדינה ננעלות בלילה תורת ר"ה עליה, נראה דעתו דדוקא בסמכות המפלשים שהם מקדוה לאנשי המבוי והוא ראין יד כל אדם שנה בו, הוא דמהני ננעלת בלילה, ולא בפלטא שביד קל אדם שנה בו דאפלו נעילת דלת לא מהני; ותמה אני שלא יאיתי לאחד מן הפוסקים שהביא דבר זה, עכ"ל, ע"ש. ועין יד אהרן:

## באור הלכה

\* אם הם מפלשין משער לשער. עין במשנה ברוכה סעיף קטן כ מה שכתבנו בשם המגן-אברהם דיש לאותו דרך המפלש כל דין רשות-הרבים. ונראה פשוט, דגם כל הרחוב והשוק יש עליו דין רשות-הרבים אף שהוא מתרחב הרבה מנגד הפלוסוף, דאפלו קרו' וזו"ת הממכה לרשות-הרבים הנה רשות-הרבים אי לאו וטא דלא ניתא משמישקא, כדאייתא בשבת ז', וכלי'שפן כנה, וכל עקר מקום קבוצ הרבים הוא במקום

## משנה ברורה

וכן משמע מלשון רמ"א שכתב, דאם אינם עוברין כלפי פנים נדונין לפי גבהן ורחבן, משמע דאם החורין עוברין כלפי פנים אין אנו מסתכלין על גבהן ורחבן ולעולם ברשותהידי חשביה, וכן כתבו המגן-אברהם ותוספת-שבת. ובאליה רבה כתב דדבר זה פלגתא היא בין הראשונים, דיש מן (א) הראשונים דסבירא להו דכיון שהוא למשה מעשרה אין בני רשותהידי משתמשין בהם,

מפני שכינן שהוא נמוך, בני רשות-הרבים משתמשין שם, ועל-כן דינם כחורי רשות-הרבים המבאר לקמן בסעיף יג, וכן הוא גס-כן דעת הגר"א בבאור בסימן זה ובסימן שנו, עין שם: (יא) לפי גבהן ורחבן. הינו, אם הם גבוהים עשרה שפחים ורחב ארבעה הוי רשות-הידי, ואם אינם גבוהים עשרה שפחים, אז אם הם רחב ארבעה הוי פרמלית ואם לאו הוי מקום-פטור [ואף דמבאר דינא דרמ"א בהדיא בסעיף יג, נקטה הכא כדי לבאר דאפלו חורי רשות-הרבים, כשמפלשין לרשותהידי דינם כחורי רשותהידי]: ה' (יב) עד לרקיע. ואפלו נעץ קנה ברשותהידי שגבוה מאה אמות אף שאין בו רחב ארבעה, (יג) אם זרק מרשות-הרבים ונח על גביו, חבי"ב: (יד) (יג) אפלו פלי וכו'. הינו אפלו היא עומדת ברשות-הרבים: (יד) תבה וכו' או פנת. נקט שני מיני כלים, מרבעים או צעלים: (טו) אם יש בו לרבע. ועל-כן בכורתה שהיא עגלה, לא הוי רשותהידי עד שתהיה (יג) חללה מחוקת חמשה שפחים ושלישה חמשי שפח, דאז יש בחללה לרבע ארבעה על ארבעה: (טז) הוי רשותהידי. בין תוף חללה (יד) ובין גב הכלי מלמעלה, וכגיל בסעיף ג. וכלי שאין גבוה עשרה העומד ברשות-הרבים אין לו דין פרמלית, דאין פרמלית בכלים, (טו) אלא הוי כמו רשות-הרבים, דכטל לגבי רשות שהוא עומד בו [מ"א]. ופ"י זה אם עומד הכלי בפרמלית, דין פרמלית עליו מצד רשות שהוא עומד בו, וכן מוכח לקמן בסימן שנה [ותוספת-שבת, וכן כתב בבית-מאיר לדעת המגן-אברהם]. וכלי (טו) הממכר לרקיע, (ס) מקרי פרמלית אפלו הוא ברשות-הרבים: (ז) רחובות. ודרכים שעוברין מעיר לעיר (ס) הוי גס-כן רשות-הרבים משום דשכיחי בהם רבים: (יח) הרחבים ט"ז אמה. ודילפינן מדגלי-מדבר, שמוקם הליון העגלות הנה מחזיק ט"ז אמה<sup>17</sup>, ועל-כן אם היה פחות מזה השעור אינו רשות-הרבים מן התורה (יט) אלא פרמלית: (יט) ואינם מקרים. ודגלי-מדבר לא הוי מקרים: (כ) מפלשים משער לשער. פרוש, שהשערים מכניסין זה כנגד זה, ויש לאותו דרך המכנס משער לשער כל דין רשות-הרבים (מ"א). ועין בבאור הלכה: (כא) ואין דלתותיו וכו'. ואם דלת (כ) אחת ננעלת בלילה, עין לקמן בסימן שסד במשנה ברוכה סעיף קטן ו: (כב) נעולות. מלשון זה משמע, דאם לא הוי נעולות מקש, אף-על-פי שראויות לנעול, לא נתבטל על-ידי-זה שם רשות-הרבים, והוא כדעה ראשונה המוכח לקמן בסימן שסד סעיף ב.

## שער הציור

(א) תוספות ורבנו זקם ומה שכתב המגן-אברהם דדרכיהם בשבת היא רק לפי הפלגא דעסקה, לא ניתא להו להרבה אחרונים כנה: (יג) קמיקרא דרב חסדא, ופסקו מן הרבנו חננאל והר"ף והרמב"ם ורמ"א והרמב"ן והרשב"א, וכן כתב המגן-אברהם, (יג) ודלעה האחרונה שצ"ח במשנה ברוכה סעיף קטן ג דסבירא לה דגם עבי המחיצה מצטרפין לשער ד' שפחים, די שיהיו בצדוף המחיצות חמשה שפחים ושלישה חמשי שפח: (ד) ב"ח ומאמר מרדכי ופרי-מגדים. וקטב עוד בפרי-מגדים, דהוא הדין דאורו עולה עד לרקיע כמה שאר רשותהידי: (ט) (יג) אף דמגן-אברהם דאין שום ראיה מרש"י, וכנת רש"י דהוא מקום-פטור בעלמא ואכל רשות-הרבים לא הוי דלא ניתא משמישקת, והביא בשם הגהות אשר"י שקטב להדיא פדבריו, מפל מקום לדינא אין לנטות מדברי המגן-אברהם, שכן מצאתי בכמה ראשונים פדבריו, והוא בחדישי הרשב"א ובהדושי הר"ן ובמאירי ומה שהביא בהגהות אשר"י בשם רבנו חננאל ורש"י פדבריו, ברש"י אינו מוכרח, וברבנו חננאל שדפסו לפנינו לא נזכר דין זה]. ודע, דבמאירי איתא בהדיא דגם מקום-פטור לא שיק בכלים, ועל-כן אפלו אם אין רחב ד' והוא עומד ברשות-הרבים בטל לגבי רשות-הרבים, וכן פסק בהני' אדם כולל מט דין ח: (טו) מגן אברהם בשם התוספות: (פ) ותשעם, דכיון שהוא ממכר לרקיע אין שם כלי עגלה והוי כמו תל פחות מעשרה ברשות-הרבים, ופשוט דמילא בעינן שיהיה על-פל-פנים רחב ד', דאי לאו הכי הוי מקום-פטור אפלו גבוה עשרה, ודלקמה בסעיף יט: (יט) מגן-אברהם וש"א, והוא נובע מדברי רש"י ותקופ"ם, וגם הוא בדוקא אם הם רחבים י"ו אמה<sup>16</sup>, כמו שקטב מהרמב"ם: (יט) רמב"ם ורש"י בערוכה ב' עמוד א: (צ) עין בט"ז, וכבר הקשו עליו האחרונים, דדבר זה כבר מפרש הוא לקמן בסימן שסד בבית-יוסף בשם הרשב"א, ועין במגן-אברהם שם סעיף קטן ב:

# הַלְבוּת שֶׁפֶת סִימָן שְׁמָה

## ביאורים ומוספים

### [משנב ס"ק יז]

ולעולם כְּרִשׁוֹת־הַיְחִיד הַשִּׁיבִי(12).

שאפילו לדעת הראשונים שסוברים שאחד מהתנאים הנצרכים שתוך העיר יחשב רשות הרבים הוא שיהיו עוברים בה ששים ריבוא, מ"מ בדרכים מעיר לעיר אין צריך שיעברו ששים ריבוא. [אמנם הרא"ש בביצה (פ"ג סי' ב) חולק על סברא זו, אך הביה"ל סתם כדעת הרמב"ן].

### [משנב ס"ק יח]

שְׁמָקוֹם הַלּוּף הַעֲגָלוֹת הֵיחָ מִתּוֹזֵק ט"ז אָמָה(17).

(17) ושיעור אורך רשות הרבים, כתב הטור (לפי גירסא אחת) שרשות הרבים היא ט"ז על ט"ז אמה, והיינו שגם שיעור אורכה הוא ט"ז אמה. וכן כתב הרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות תחילת שער ג), וכן כתבו החיי אדם (כלל מט ס"א) והשו"ע הרב (סי"א).

### [משנב ס"ק יט]

וְאֵינָם מְקַרְיָם(18).

(18) ואם חציה של רשות הרבים מקורה וחציה אינו מקורה, ואפילו רובה מקורה, כתב היד רמה (ב"ב יא, ב) שהמקום שאינו מקורה נחשב רשות הרבים אפילו אם אינו רחב ט"ז אמה אלא בצירוף החלק המקורה.

### [משנב ס"ק כ]

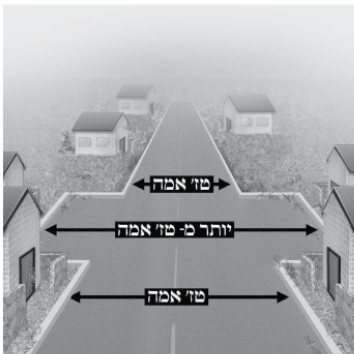
מְפֻלְשִׁים מְשַׁעַר לְשַׁעַר(19).

(19) ומבואות המפולשים לכרמלית, בשו"ת שמחת יו"ט (הביאו הרעק"א בהגהות שו"ע) הביא שנחלקו הראשונים אם יש להם דין רשות הרבים או לא. והיינו לפי הדעות שלהחשב רשות הרבים די בריבוי בוקעים ואין צורך ששים ריבוא, שיתכן שעל כל פנים צריך שיהיו המבואות פתוחים למקום שריבוי בוקעים בו כמו במדבר [אבל לפי השיטות שברשות הרבים עצמה צריך שיבקעו ששים ריבוא, ודאי שאין צורך שיהיו המבואות פתוחים למקום שיש בו ששים ריבוא, שהרי גם במדבר לא היה כך].

### [ביה"ל ד"ה אם]

דָּגָם כֵּל הַחֹבֵב וְהַשּׁוֹק יֵשׁ עָלָיו דִּין רְשׁוֹת־הַרְבִּים אִף שֶׁהוּא מְתַרַחֵב הַרְבֵּה מִקְנֵי הַפְּלוֹשׁ(20).

### (20) כזה



### [שעה"צ ס"ק יז]

דְּהוּא הַדִּין דְּאִירוּ עוֹלָה עַד לְרַקִּיעַ כְּמוֹ שְׁאָר רְשׁוֹת־הַיְחִיד(15).

(15) ובור שרחבו ארבעה על ארבעה טפחים ועמוק עשרה שדינו כרשות היחיד, הסתפק הפמ"ג (משב"ז ס"ק יא) אם איררו עולה עד לרקיע, אולם לקמן (סי' שנר א"א ס"ק א-ב) סתם שעולה עד לרקיע. ומדברי רש"י (שבת ח, ב ד"ה ומאי למטה) משמע לכאורה שאינו עולה עד לרקיע, וכן יש לדייק מדבריו שם (ז, א ד"ה עד לרקיע), שכתב שכל איר שנגד רשות היחיד עולה עד לרקיע, בין איר חצר ובין איר עמוד, ולא מנה בור עמהם.

### [שעה"צ ס"ק יח]

זָגָם הוּא כְּדוֹקָא אִם הֵם רְחִיבִים י"ו אָמָה(16).

(16) ולענין אם צריך שיעברו בהם ששים ריבוא, בביה"ל להלן (ד"ה וי"א) הביא את דברי הרמב"ן (בחיידושיו), שיש לומר

# הלכות שפת סימן שמה

## ביאורים ומוספים

### [משנ"ב ס"ק כג]

ויש אומרים, שקל שאין ששים רבוא<sup>21</sup> וכי, ואף שהיה שם עוד ערך רב ונשים נטף, לא חשבינן אלא מה שנקמצא בפתוב בפרדש<sup>22</sup>.

21) ואם יש ברשות הרבים ששים ריבוא על ידי שנצרך את האנשים הנוסעים שם בכלי רכב [באופן שכלי הרכב דינם כרשות היחיד], יש כמה דעות באחרונים אם אנשים אלו מצטרפים למנין הששים ריבוא או לא. בשו"ת ישועות מלכו (א"ח סי' כו-כז) כתב לגבי מסילת הרכבת, שאין דינה כרשות הרבים גם אם עוברים עליה כל יום יותר מששים ריבוא, כיון שהנוסעים יושבים בקרונות שהם רשות היחיד, ואם כן הוא הדין במכוניות אם תוכן הוא רשות היחיד [אמנם, רוב המכוניות הפרטיות אינן נחשבות לרשות היחיד בתוכן]. מאידך, מדברי הפמ"ג (סי' שסג א"א ס"ק ל) משמע שהם מצטרפים לששים ריבוא אף על פי שהם יושבים ברשות היחיד, וכן כתב הערוך לרשות השלחן (סכ"ו) שמשלילת הרכבת דינה כרשות הרבים אם עוברים שם כל יום ששים ריבוא.

22) ומימ אין צורך שיעברו שם ששים ריבוא גברים. ובטעם הדבר כתב בשו"ת בית אפרים (א"ח סי' כו), משום שאנו למדים מדגלי מדבר רק את המנין הנצרך כדי שתחשב רשות הרבים, והיינו המנין שנכתב בפסוק בפירוש.

### [משנ"ב ס"ק כד]

ולא נזכר בנדרים תנאי<sup>23</sup>.

23) ואף על פי שהרמב"ן (שבת נו, א) כתב כן בשם ספר התרומה וכן כתב הר"ן (שם כו, א בדפי הרי"ף ד"ה אבל) הובא בב"י (סוף ד"ה ורשות הרבים), יש לישב שהמשנ"ב דקדק לומר שלא מצא כן בדברי הראשונים העומדים בשיטה זו משום שבספר התרומה שלפנינו (סי' ירד ו-רלט) לא מחבר שצריך שיעברו ששים ריבוא בכל יום אלא לשונו הוא "מקום ששולטים בו ששים ריבוא". אמנם יש להעיר שמצאנו כן בדברי כמה ראשונים, ראשון הוא הבה"ג שהוא המקור הראשון לשיטה זו שצריך ששים ריבוא, ובדבריו מפורש שצריך ששים ריבוא בכל יום, זה לשונו "רשות הרבים, דוכתא דרשין בה שית מאה אלפי גברי בכל יומא כדגלי מדבר". [המשנ"ב לא מצא כן בדברי הבה"ג כמו שכתב בביה"ל, אבל התוס' (עירובין ו, א) והרמב"ן (שם נו, א) הביאו כן בשם בעל הלכות גדולות, וכן נמצא בהלכות גדולות דפוס ברלין עמ' 131 שהיה לפני הגר"ע הילדסהיימר]. וכן מובא שצריך ששים ריבוא בכל יום בספר העיתים (עמ' 310) בשם אגון, וכן ברבינו פרץ (עירובין ו, א), ברבינו ירוחם (גי'ב ח"ד) וברע"ב (שבת פ"א מ"א). אמנם ראה מה שכתבנו בהערה הבאה שמשמע שאין צורך שבכל רחוב יעברו ששים ריבוא בכל יום.

### [שעה"צ ס"ק כה]

באותה קערי ששים רבוא<sup>24</sup>.

24) מדייק בדבריו שגם לשיטות שצריך ששים ריבוא, מימ אין צורך שהיה ברחוב אחד, אלא אם יש באותה עיר ששים ריבוא, נעשו כל הרחובות שמשמשים את הרבים לרשות הרבים, וכן כתב הריטב"א שהרובא בביה"ל (ד"ה שיעורם), שזה פשוט שאם יש בעיר ששים ריבוא שנחשבת לרשות הרבים, וחידוש שם, שגם אם אין בעיר ששים ריבוא אבל נכנסים אליה ששים ריבוא ממקומות אחרים, נחשבת היא לרשות הרבים. וכן כתבו בשו"ת אה"ע (ח"ד סי' ח) ובחכמת שלמה (סוף סי' שסג) ובתפארת ישראל (בהקדמה לשבת), שגם כשאין בעיר רחוב שיש בו לבדו ששים ריבוא, נחשב הוא לרשות הרבים אם יש בעיר ששים ריבוא. ולפי זה, מה שכתב השר"ע "ששים רבוא עוברים בו", אין הכוונה לרחוב מסוים, אלא לכלל רשות הרבים שבעיר. [וראה בספר בינת שמחה (תיקון עירובין סי' ו) שדן האם באופן זה שבאים אליה ששים ריבוא מבחוץ נחשבים כל רחובותיה לרשות הרבים, או רק הרחובות המשמשים גם את הבאים מבחוץ. ובחכמת הלב (עמק החכמה סי' ו אות ג) הביא מחכמי זמננו להקל ברחובות שאינם משמשים את הבאים מחוץ לעיר].

### [ביה"ל ד"ה שאין]

ויקמו שנתפאר הכל לקמן בסימן ססד, עין שם במשנה ברורה וביאר הלכה<sup>25</sup>.

25) שכתב שם (סי' ד"ה ואחר), שלדעת רוב הפוסקים אתו רבים ומבטל מחיצתא', כלומר, שאם עשה ברשות הרבים צורת הפתח, הרבים העוברים שם מבטלים את המחיצה.

יסוד הדברים במשנה בעירובין (כב, א), שנחלקו חכמים ורבי יהודה האם אפשר לתקן רשות הרבים על ידי דיומדין [-מחיצות ברוחב אמה בכל צד בוויית כזה

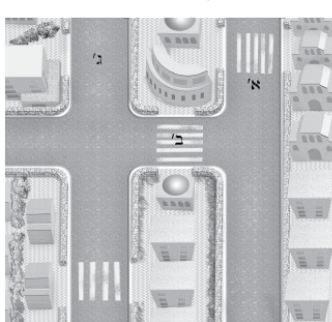


וישית רבי יהודה שאין מועיל כיון שהילוך הרבים מבטל את המחיצה, ושיטת חכמים שאין הילוך הרבים מבטל את המחיצה, כיון שיש כאן שם ד' מחיצות.

ובמשנ"ב (שם ס"ק ח) הביא, שלדעת רוב הפוסקים הלכה כרבי יהודה שהילוך הרבים מבטל את המחיצה, ולכן לא מועילה ברשות הרבים צורת הפתח [ואף שדעתו שלרמב"ם הסובר שאין הילוך הרבים מבטל את המחיצה, צורת הפתח נחשבת מדאורייתא לשם ד' מחיצות, מ"מ פסק כשיטת רבי יהודה שהילוך הרבים מבטל את המחיצה], ולכן צריך דלתות שנעלות בלילה.

ולפיכך כתב כאן בביה"ל, שכיון שיש לירא שמים להחמיר שגם מקום שאין בו ששים ריבוא נחשב לרשות הרבים, אם כן אין מועילה צורת הפתח ברשות הרבים אלא דלתות, ובביה"ל ציין לדברי הבית מאיר (סי' שסד ס"ב), ובדברי הבית מאיר שם מבואר שלפי מה שנוקטים להלכה שהרבים מבטלים את המחיצה, לא יועיל גם עומד מרובה מר' רוחות אם הרבים בוקעים שם, ולפיכך סתם כאן בביה"ל שאין מועילה צורת הפתח בכל רשות הרבים.

אולם דעת החו"א (א"ח סי' קו ס"ק ד-ה) שלהלכה אין הרבים מבטלים את המחיצה כדעת חכמים, וכתב שכן דעת רוב הפוסקים. אלא שבגמרא שם מבואר, שלא אמרו כן חכמים אלא במקום שיש שם ד' מחיצות, כלומר שיש מחיצות בכל צד בוויית. ולפי זה כתב (שם סי' עד ס"ק י), שאם אין שם מחיצות אלא צורת הפתח, יש בכח הילוך הרבים לבטל את המחיצה [כיון שסובר שצורת הפתח אינה נחשבת לשם ד' מחיצות, ולכל השיטות אינה מועילה ברשות הרבים]. אבל אם יש שלש מחיצות של עומד מרובה, סובר החו"א שאין הילוך הרבים מבטל את המחיצה, משום ששלש מחיצות של עומד מרובה עדיפות משם ד' מחיצות [לדעת רוב הפוסקים שסוברים שעל ידי שלש



מחיצות נעשה המקום המוקף לרשות היחיד מן התורה. וראה במשנ"ב להלן ס"ק נה מה שכתב בענין זה, ובביה"ל סי' שסג ס"א ד"ה אסור, ובמשנ"ב סי' תרל ס"ק לב]. וכתב החו"א (שם סי' קו ס"ק ה), שלפי זה רחובות העשויים בצורה כזו וכו', אף

# הלכות שבת סימן שמה

## קצו באר הגולה

(כג) \*ט"ג אומרים, שקל \*שאין (ד) ששים רבוא עוברים בו (כד) בקל יום אינו רשות הרבים: ח' מבוואות

בפרק קמא דערויבין ובפרק ג דביצה וסמ"ג וסמ"ק והספר התרומה והרוקח בסיומן קעה והתוספות בפרק א דשבת דמשמע קצת פן, וכן כתבו בפני דשבת, אבל הרמב"ם לא חזרו תנאי זה בפרק יד, וכן פסק הרב הספיד בשם רמב"ן ורש"י והסכים עמהם, וכן כתבו בהנחות מרדכי במסכת שבת שישוף צוריון, וכן כתבו תרין בסוף פרק כמה אשה והרמב"ם בחשונה שאף שאין ס' רבוא עוברים בו הרי רשות הרבים יי' הרב הספיד בפרק יד בשם הרשב"א

### באר היטב

מקבל עכשו שאין לנו ר"ה, והוא קדעת ה"א והם רבים, ונ"כ המחמיר יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגין עכשו פאתו הרבים שמקליו, ט"ז, מ"א:

### באר הלכה

שנתרחב, וגם ראיה ברורה מפה שכתבתי הפ"ח והעלת שבת קדעת הרמב"ם, דאפילו יצרות הסמוכין לררבים גס"ן רשות הרבים הם משום דשכיחי רבים המסתלקין מן הדרך והולכין שם, וכל שכן פנה. ומה שכתב המגן אברהם דש' לאוהו ודף קל דין רשות הרבים, ונראה דכוננו לביעין שיהא יחב הדרך ט"ז אפה וגם שלא יהיה מקרה כדי שיהיה חל עלה שם רשות הרבים, ומפילא חל על שאר מקום השוק אף שאינו מכני נגד הפלוש, ובז"ל, דאי לא הכי אין חל שם רשות הרבים על כל השוק: \* ויש אומרים שקל וכו'. וטעם הדעה הראשונה, שאין לנו ללמד מדגלי מדבר אלא לענין רשות הרבים ממש שלא תהא מקרה ושיהיה בה שיש עשרה אפה ושתהא מפלשת, אבל לא למגן הרוסים בה: \* שאין ששים רבוא וכו'. ענין במשנה ברורה מה שכתבנו דמדת המחבר משמע דלא סבירא לה פן, והיגיו דמכתב דעה זו רק בשם יש אומרים, והנה המגן אברהם פתח דמסיון שג בסיף יח שם משמע דהמחבר דסבירא לה פן להלכה, ויכרך דחו דבר זה פתח ומה אחרונים, דהביא שם רק דעת המלפדים וכו', ואדרבה: יש ראיה ממה מקומות בשלחן ערוך דדעתו לטקט דיש רשות הרבים מן התורה אפילו בקחות משישים רבוא, והוא בסיומן רוב סתם המכתב דלא יצא הניסח במחטו סמוך לתשבה דערכי שבת, וכתב המגן אברהם דלדין דלית לן רשות הרבים שרי; וכן בסיומן שה פתח המחבר כל הנהו דאיתיה בהמה לצאת לרשות הרבים, וכתב שם המגן אברהם דלרמלית שרי, דכל שכתבו פטור אבל אסור, בהמה מה, עין שם; וכן בסיומן שצב לגבי עיר של יחיד ונעשית של רבים, פרש רש"י של יחיד, שלא היו בה ששים רבוא ולכסוף נוספו בה דיורון, והרמב"ם פרש: עיר שהנה קנן יחיד, ופשוט דהרמב"ם אול לשיטתו בענינו דלא סבירא לה כלל תנאי דששים רבוא, וכן פתח שם המגן אברהם, והנה השלחן ערוך העתיק שם רק פרש הרמב"ם, ופשוט דאול לשיטתו פאן דהעתיק פרש רש"י רק בשם יש אומרים ולידיא לא סבירא לה פן, דאי סבירא לה להלכה כמו שכתב המגן אברהם היה לו להעתיק שם פרש רש"י, וכן פתח העלת שבת בשם פנחס הגדולה, וכן פאליה דבה וכתוספת שבת, דמדכתב המחבר דעה ראשונה בכתמא, משמע דדעתו פן. ועמה נבוא להתבונן אודות מה שכתבו המגן אברהם והט"ז דרב פוסקים סבירא להו קתישי אומרים: הנה בקמת כפי מה שהעתיק הבית יוסף בקצור נרמץ את עקרי השיטות, דמה הם שרק אלו הם החולקים בזה ונכונת הבית יוסף היה, פיון שאנו מוצאים כמה מדגלי הראשונים שפחמיון בזה, על"פן בודאי על"כ"ל פנים נכון להחמיר, אבל כאשר חפשו דבר זה בפוסקים מצאנו עוד הרבה מדגלי הראשונים המחמירים בענין זה. אכן מתחלה אחשב דעת המקליון בזה: ראשון לכלל הביא זה בשם בה"ג [ואינו בה"ג שלפנינו] ורש"י בערויבין ודף ו דף גט] וסמ"ג וסמ"ק וספרי התרומה ורובנו מאיר ורוקח והתוספות פרק כמה אשה ותר"י [הוא פסקא א פקא א דערויבין והוא ורוע והטור ורובנו ג"ה; אכן לעמת זה יש הרבה שסוברין שרשות הרבים הוא מן התורה כשרבים בקוץין במקום הנה אם הוא מפלש ולא כענין ששים רבוא, הלא מה הרמב"ם והרובנו הם והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והרב הספיד והר"ן בפרק כמה אשה והנהתי מרדכי במסכת שבת והרשב"ם [בהגהה"א פרק קמא דשבת בשם הרשב"ם בדין האסקפה, שהחמיר שם מאד נגד דינא דבמרא וכתב שאין לנו וכו' ונבוא לדי אסורי תורה, עין שם, הרי דסבירא לה שגם בזמן הנה שאין נמנעא ששים רבוא גס"ן: יש מן התורה רשות הרבים], וכן רבי אליעזר ממיין בספר דריאם שלו [שלא הופיר כלל בתנאי רשות הרבים ששים רבוא] והריטב"א ורש"י ורש"י פרק ד דשבת, פלם סבירא לה דלא כענין ששים רבוא, ועין בריטב"א א פקא כ"כ מעברין פתח שם שרב הגאונים סוברין פן, וגם בודאי מסתבר פן, דאלו אם היה רשות הרבים דוקא משישים רבוא לא היה משתמט הגמרא להשיענו דבר זה; וגם בדרך ז עמוד א דמקשה הגמרא אשו כל הני לא פרמלית ינהו, אמאי לא פרו דאתו לרבות היכא דלא היה ששים רבוא, וגם דרוע שגורו וז"ל לענין הקיצת שופר בשבת וכן לענין קריאת המגלה] ובשלו עשה דאורייתא לכלל ישראל כדי שלא יבוא לדי חלול שבת, שיביא אותו אצל חכם וילמדנו, ואי אפרת דהוא דוקא כשיש באותה העיר ששים רבוא, הוא דבר שאין מצוי כלל וכלל כי אם אינה עיר יחידה בעולם, ועל"פן בודאי יש להחמיר בספרא הראשונים, וכמו שכתבו הרש"ל והמשא"ש בנמיון. ומה שהביא הט"ז ראה מדברי הרמ"א בסיומן שכתב שם נראה לרשות שלנו פרמלית הם, פתח הבית מאיר דאנו ראה כלל, דשם ארי' לענין להחמיר; וכן מה שמסתפק שם בדברי הרשב"א גופא, כבר דחו דבריו כמה אחרונים, דמה שכתב הבית יוסף זה השניא הניו קשניא ראשונה שמתרבה להוציא, וגם הראו בכמה מקומות בתשובותיו בסיומן תשכב ובסיומן תשטב בקצור, וכן העירו הריטב"א והריב"ש בשמו שסובר דלא כענין ששים רבוא, ועין בספר גאון יצחק שכתב בשם הגאון ז"ל גס"ן ראיה לשיטת המחמירין, מכל זה מוכח שיש להחמיר בדעה הראשונה ואף במקום שיש עוד צד להקל יש לסמוך על הספרא אחרונה, פן פתח אליה רבה, עין שם, ומכל מקום אין בננו פתח למחות בדין המקליון, שהם סומכין על הפוסקים העומדים בשיטת בה"ג ורש"י הנ"ל, אבל כל יראי שמים בודאי יש להחמיר לעצמו דבומננו יש גס"ן רשות הרבים מן התורה, ומפילא אין לסמוך על ערוכ של צדוה הפתח, דכענין דוקא דלתו, וכמו שנתבאר הכל לקמן בסיומן סוד, עין שם במשנה ברורה ובאר להלכה<sup>26</sup>,

### שער הציור

(כד) תוספות ערויבין ר' עמוד א: (כז) אף דהמגן אברהם פתח להוכיח מדעת המחבר בעצמו בסיומן שג עסיף יח דלדין לית לן רשות הרבים, אין ראיה מזה, דהעתיק רק לשון בעל התרומות [תוספות] שבת וברכייסוף ובית מאיר]. וגם מה שכתב הט"ז להוכיח מהבית יוסף בעצמו בשם הרשב"א, כבר דחו אותה בשתי דנים פאליה רבה ובמאמר מרדכי ובגנה"ש שלום, וכמו שהבאתי בראש הלכה: (כח) המגן אברהם והט"ז ועוד כמה אחרונים שהעתיקו דבריהם: (כט) בית מאיר בסיומן סוד והתחיי אדם: (סא) ורק בשי" בערויבין נ"ט מצאתי שכתב: עיר של יחיד שלא היה נכנסין בה תמיד ששים רבוא של בני אדם ולא חשובה רשות הרבים וכו'. וגם שם אין פנונה שיהיה ששים רבוא בוקעין בו בכל יום וראיה, דברך ו, ששם מקור דיון רשות הרבים, לא זכר רש"י תנאי זה כלל]. ורק שאב לבאר דברי המשנה שאמרו: עיר של יחיד ונעשית של רבים, דהינו שלא היה שם מולם באותה העיר ששים רבוא<sup>24</sup>, רק אחר כך נתלשבו באותה העיר הרבה אנשים עד שנתקצו בהעיר ששים רבוא, אבל אין הכרח שיהיה צריך להשישים רבוא שיעברו בכל יום דרך הפכו המפלש:

### הלכות שבת סימן שמה

הַרְחִיבִים ט"ז אַמָּה \*וּמִתְקַצְרִים (כח) בַּקֶּצֶת וְאֵין בָּהֶם ט"ז אַמָּה, וְשׁ אֲמָרִים שָׂאֵם אָרְבָּן לְאֶרֶץ רְשׁוֹת־הַרְבִּים הָרִי הֵם רְשׁוֹת־הַרְבִּים: ט כִּמְבוֹאוֹת הַרְחִיבִים (ט) (כו) \*י"ג אַמּוֹת וְשִׁלֵּשׁ \*וּשְׁנֵי רְאֻשֵׁיהֶם מְפֻלְשִׁים לְרְשׁוֹת־הַרְבִּים שֶׁהוּא רֹחֵב ט"ז, (כו) \*י"ש אֲמָרִים שֶׁהוּא רְשׁוֹת־הַרְבִּים: י לְכָל דָּבָר שֶׁהוּא בְּרְשׁוֹת־הַרְבִּים, אִם אֵינּוּ גְבוּהַ (שְׁלִשָּׁה) טַפְחִים, (כח) אֶפְלוּ הֵם קוֹצִים אוּ צוֹאֵה שְׂאִין רַבִּים דּוֹרְסִין עֲלֵיהֶם, חֲשׁוּבִים כַּקְרָע וְהִי רְשׁוֹת־הַרְבִּים; (כט) וְאִם הוּא גְבוּהַ שְׁלִשָּׁה, וּמְשַׁלְשָׁה עַד תְּשַׁעַה וְלֹא

כ ה"א"ש פסק קמא דערויבין כ"ש ר"י ל שם ד'

#### באר היטב

(10) י"ג. כמו שמצינו בפסי ביראות, עין ט"ז:

#### משנה ברורה

והר"טב"א: ח (כח) בקצתן וכ"ו. טעות סופר, וצריך לומר (כו) "בקצתן או שאין בקו ט"ז אמה וצריך לארץ רשות הרבים, יש אומרים שהם רשות הרבים". ובאר הדברים הוא, דמתחלה כתב לענין מבו שמתקצר במקצתו, (כ) ואחר כך הוסיף עוד, דאפלו אם אין בכל משך המבוי ט"ז אמה, מקל מקום כיון שארכו לארץ רשות הרבים ומפשל לו רבדים (כח) בוקעים בו, הרי הוא מחלק ממנו. וענין בבאר הלכה. ומדלא פרש המחבר שעורא, משמע (כט) דאפלו אם המבוי קצר הרבה ואין מתיקן אפלו י"ג אמה, גם כן הרי רשות הרבים<sup>26</sup> לדעה זו: ט (כו) י"ג אמות ושלש, סבירא להו דבשעור זה (ל) גם כן ניהא תשמיתא לרבים קצת, ומנהי קשעני ראשיה מפלשין לרשות הרבים שיתחשב גם מקום זה לרשות הרבים. וענין באור הלכה: (כו) יש אומרים שהוא רשות הרבים. דכיון דרשות הרבים גמורה יש בשני ראשיה, (ל) ובקועין בה רבים ומחלקין מרשות הרבים לרשות הרבים דרף המבוי, נמצא דהרי תשמית דברים גם כן המבוי ותשוב פרשות הרבים עצמה. והא דמבאר לקמן בסימן שסד דמבוי המפשל בשני ראשיה לרשות הרבים אין דינו פרשות הרבים, מירי קשאין רחב י"ג אמה, או מירי קשהמבוי מפשל משני צדדין (ל) לרחב רשות הרבים דאין רבים בוקעין בו, דמי שרוצה לבגס מרשות הרבים למבוי הוא צריך לעקם דרכו, וכאן מירי קשהמבוי הולך לאורך רשות הרבים, והולכין דרך מבוי זו להקרא לרשות הרבים האחר שקנגדו<sup>27</sup>, ולכן יש שם רשות הרבים גם על המבוי: י (כח) אפלו הם קוצים וכ"ו. דכל פחות משלשה, קמא לן דאינה חולקת רשות רשעיה ובטל לגבי רשות הרבים: (כט) ואם הוא גבוה שלשה וכ"ו. דאז אין רבים וכולין לר"ס עליו מצד גבוהו, נפקא מכלל רשות הרבים, ולכלל רשות הרבים לא בא עד גבה עשרה טפחים, ונתנו עליה חכמים שם פרמלית שהוא רשות

באר הלכה  
וכן פתחו חמ"א גם כן כלל מט ענין יג והביט מאיר בסימן שסד, עין שם. ודע עוד, דאף שיטת רש"י נזיל פוסק דבעינן ששים רבוא, יש לעיין בה שם ט"ב לדעתו, ויש מן הפוסקים שקטרו דבר זה בפשוטו ויש מן הראשונים שהסבירו לדבריו באופן אחר, ואעתיק את לשון המש"נ, עד כאן לשון הר"טב"א בערויבין ג"ס: רש"י ז"ל אינו מצריך שהתלשבו בעיר ששים רבוא אלא שישנו בה ששים, קאלו הפרדים והעירות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה סותרים וכיצא בהם; ונדע, שאף וירושלים לא היה בה ששים רבוא תדיר, ואף על פי כן יש לה משום רשות הרבים אלקלא דלוחמיה נעלות פלילה, ומעתה כל שפתחלה נתישבה בכרמים ושוקים גדולים להיות רובלת העמים, זו היא של רבים, עד כאן לשונו. וענין זה כתב גם כן הרי"א, והביאו השלטי"גבורים בפסק קמא דערויבין, וזה לשונו: מבואות של פרדים מפלשין חוץ לעיר מצד זה ומצד זה ורחבין ט"ז אמה והן מעבר לששים רבוא כדרך הכרמים שכל באי עולם עוברין שם, והי מבואות הללו רשות הרבים גמורה הן, עד כאן לשונו. והנה הרמב"ן ז"ל בחדושיו על ערויבין הקשה גם כן על ב"ה רש"י בעלי שיטה זו, וזה לשונו: ומקאמרין מדבר בזמן שהיו ישראל שם הרי רשות הרבים ובזמן שהיו פרמלית, מכלל דעיר ואסטרטאיות ארץ על פי שאין בהם ששים רבוא הוה רשות הרבים, כיון שהרבים כבשין וביי אדם עוברין בהם, דשעמא דמדבר ששים שאין שם דרך כבושה ולא מכוננת ליהן בה לשום מקום ודמי לבקשה שהיא רשות הרבים הניחיה לשבת, ורש"י עצמו כתב שם: מדבר בזמן שהיו אין מקום הלוך לרבים, והולכי מדברות לא שכיחי, ומנה, ודרבים ועירות דשכיחי, ארץ עלב דלא הוה תפן ששים רבוא; ושם דעת הראשונים לומר, שהאסטרטא שהיא כבושה חוץ לעירות והולכים ממנה לעיר ומדבריה למירי עד סוף כל העולם, אין מדקדקין בה בעובדי עליה ששים רבוא דהא דכלי עלמא היא, אבל בחוץ העיר אין שם רשות הרבים כלא ששים רבוא, דסתמי דרגלי מדבר ונסים שם דלבעתא גם זה אינו מתיר וכ"ו, וסוף דבר אין לנו אלא מה שמזכיר בתלמוד י"ו אמה ומפשל משני ראשיו וכ"ו. והן לשון חדושי ה"ן בשם הרא"ש על מה שאמר בגמרא דאין בזמן שהיו ישראל שרייין במדבר וכ"ו, כתב שם בפרוץ השני דאפשר לומר דבאותו זמן אפלו שאר מדברות שהיו להם דרך לשם לאותו מדבר הרי רשות הרבים, דארץ עלב דפרש רש"י ובה"ז דלא הרי רשות הרבים אלא של ששים רבוא, לאו דבעינן ששים רבוא, אלא שיש כאן דרך לששים רבוא, לומר, שיהא רגילין ליהן שם אנשים רבים תדיר בששים רבוא, וכאן פאקד, עד כאן לשונו. ונדע, דבדבריו מתירין לשיטה זו, אפאי אמרו בגמרא לענין מוקשש דבעינן ד' אמות ברשות הרבים הנה, הרי נבדאי לא עשה המלאכה בפסוקים כפי כל רק רחוק מן הפתחה, מדכתבי "ובמצאו", ובנדאי לא היה שם הששים רבוא וישראל, אכן לפי מה שכתב הרא"ש ניהא: \* ומתקצרים בקצתן וכ"ו. עין משנה ברורה במה שכתבנו דאפלו אם אין בכל משך המבוי וכ"ו. דין זה נובע מפגיד"משנה בשם הרשב"א בעבודת הקדש, ולא הנכיר כאן שיהא מפלש משני צדדי לרשות הרבים, משמע לכתורה דאפלו אם רק מצד אחד מפלש לרשות הרבים גם כן שם רשות הרבים עליה, כיון שנמשך לאורך רשות הרבים הרי הוא כחלק ממנו, אבל מדברי התוספות והרשב"א בחדושיו ושאר פוסקים שהביאו בשם ר"י משמע דלא הרי רשות הרבים אלא אם כן המבוי מפלש משני צדדים לרשות הרבים, וכן העתיק המחבר בסעיף ט: \* י"ג אמות ושלש, דע, דעקר סעיף זה בכלל בהא דלעיל בסעיף ת, וחלקו המספר, משום דסעיף ח הוא לשון הפגיד"משנה בשם הרשב"א בעבודת הקדש, וסעיף זה הוא לשון הרא"ש בשם ר"י, ובקמא פליגי אהר"י, דלדעה ראשונה הרי רשות הרבים אפלו פחות מ"ג ונגם בחדושי הרשב"א והר"טב"א ותפאירי משמע להקרא פן, ולדעה זו דהרא"ש משמע דרוקא ב"ג, וכן כתב הג"א דחולקים אהר"י, ולכלל קצת על המחבר דלא כתב בסעיף אחר ובלשון אחר ופלגתא. ויש מאחרונים שהעתיקו ורצוים להשוות הפסעים ואומרים דאם יש י"ג אמות ושלש משני צדדים ושלש הולך לרחב רשות הרבים [עין בתוספת שבת ופר"מ קמ"ד], והצט"ע לדרביהם, דברא"ש וטור בסימן שסד לא הנכירו דרוקא קשהמבוי הולך לאורך רשות הרבים, אבל באמת כיון דהביאו זה ברא"ש וטור בשם ר"י, ומבאר בחדושי הרשב"א בהקדא בשם ר"י דרוקא קשהמבוי הולך לאורך רשות הרבים, הא לאו הכי לא מהני אף קשיש י"ג אמות ושלש, וכן בפאירי וחדושי הרשב"א בשם התוספות גם כן מבאר בהקדא פן, וכן כתבו בתוספות שלנו ונכתב: דיעו בתוספות שלנו ח' ר"ן, אס"כ סקמא כפראשו, דאף להרא"ש דרוקא קשהמבוי הולך לאורך רשות הרבים: \* וישני ראשיהן מפלשין לרשות הרבים. ולפי מה שכתבנו בסעיף ו במשנה ברורה דורכים העוברים מעיר לעיר הרי רשות הרבים, אם כן הוא הדין אם המבוי פלה לארכו לשער העיר מזה ומזה הרי גם כן רשות הרבים, דאף קשהמבוי עצמו אין בו שער רשות הרבים, כיון שפלה לארכו להרבים שיש עליהם שם רשות הרבים ובקועין רבים דרך המבוי מזה לזה, הרי רשות הרבים, וכן כתב בהגהת אשר"י פסק קמא דערויבין, עין שם: \* יש אומרים שהוא רשות הרבים, כתבו בלשון ויש אומרים, משום דלדעת רש"י והרמב"ם אפשר דאף בכהאי גוונא לא הרי רשות הרבים<sup>28</sup>.

#### שער הציור

(כ) הגר"א: (ס) פן הוא לפי מה שהגיה הגר"א, וכן במאמר מרדכי כתב להקרא דכן הוא דעת הרשב"א שהוא כתב הפגיד" (כ) פן מוכח בפוסקים: (כט) הגר"א<sup>27</sup>, ומציאתי זו להקרא בחדושי הרשב"א על ערויבין והר"טב"א שם בפר ו והמאירי בשבת, דאפלו אם הוא רחב רק עשר אמה גם כן רשות הרבים הוא כיון שארכו לאורך רשות הרבים, וכן כתב בהגהת אשר"י פסק קמא דערויבין, אלא שהם פרשו בדבריהן, כששני ראשי המבוי מפלש לרשות הרבים ועוברין דרך שם מזה לזה: (ל) לכושי: (לא) הגר"א בשם התוספות, וכן כתב הרא"ש: (לג) עין באור הלכה:

(כ) הגר"א: (ס) פן הוא לפי מה שהגיה הגר"א, וכן במאמר מרדכי כתב להקרא דכן הוא דעת הרשב"א שהוא כתב הפגיד" (כ) פן מוכח בפוסקים: (כט) הגר"א<sup>27</sup>, ומציאתי זו להקרא בחדושי הרשב"א על ערויבין והר"טב"א שם בפר ו והמאירי בשבת, דאפלו אם הוא רחב רק עשר אמה גם כן רשות הרבים הוא כיון שארכו לאורך רשות הרבים, וכן כתב בהגהת אשר"י פסק קמא דערויבין, אלא שהם פרשו בדבריהן, כששני ראשי המבוי מפלש לרשות הרבים ועוברין דרך שם מזה לזה: (ל) לכושי: (לא) הגר"א בשם התוספות, וכן כתב הרא"ש: (לג) עין באור הלכה:

## מילואים

### הלכות שבת סימן שמה

#### המשך מעמוד קצו

שְׁלֵמָה אֶת הַחֵלֶל שֶׁתּוֹכֵן רְשׁוּת־הַיְחִיד, קָל-חֻמְרָא שֶׁהֵם עֲצָמָיו (10) יְהִי רְשׁוּת־הַיְחִיד (11).

9) והטעם שאי אפשר להחשיב את המקום שעל גבי הכתלים לרשות היחיד משום שיכול להניח על גבי הכתלים דף רחב ולהשתמש שם (כדלעיל סי' ג), כתבו הפמ"ג (משב"ז סי' ג) והתוספת שבת (סי' ו) האבן העזר (סי' ב), שלא נאמר כלל זה אלא במקום שהמחיצות קרובות וסמוכות זו לזו, ולא כשהן רחוקות זו מזו. וכן כתב החו"א (א"ח סי' סח סי' כג), ומקור דבריו מדברי התוס' (סוכה ד, ב ד"ה פחות וגטין טו, ב ד"ה גידוד).

והטעם שאי אפשר להחשיב את המקום שעל גבי המחיצות לרשות היחיד מדין חורי רשות היחיד [דהיינו מקומות הסמוכים לרשות היחיד שבני רשות היחיד משתמשים בהם], פירשו התוס' (שבת צט, ב ד"ה ומקף) שאינו נוח לבני רשות היחיד להשתמש במקום שעל גבי הכתל, ואינו נחשב למקום המשמש אותם. אמנם בתל גבוה חמשה טפחים שעליו מחיצה חמשה טפחים, כתב החו"א (שם סי' צו סי' כא) שיתכן שנחשב לרשות היחיד על גבי הכתל גם מדין חורי רשות היחיד, משום שיתכן שמה שכתבו התוס' שאין נוח להשתמש שם הוא רק כשהכתל גבוה עשרה טפחים מרשות היחיד, אבל אם אינו גבוה עשרה הרי נוח להשתמש בו, ונחשב לחורי רשות היחיד.

10) וכן בתל שהוא גבוה חמשה טפחים ויש עליו מחיצה חמשה טפחים, כתב החו"א (שם סי' סח) שנחשב על גבי המחיצה רשות היחיד אף שאין בעובי המחיצה ארבעה טפחים, משום שגם באופן זה שייך לומר ק"ו, שאם לאחרים - כלומר לפניו מן המחיצה על גבי התל, מועילה מחיצה זו להחשיב את המקום לרשות היחיד, לעצמו - דהיינו על גבי המחיצה עצמה - לא כל שכן.

ואפילו לדעת התוס' (הובא לעיל סי' ד) שסוברים שמקום אינו נעשה לרשות היחיד אלא אם כן הוא מובדל בגובהו עשרה טפחים מרשות הרבים (והק"ו מועיל רק לענין שאין צריך מקום רחב ארבעה טפחים על גבי הכתל), מי"מ במחיצה שעל התל שהמקום שעל גבי המחיצה מובדל עשרה טפחים מרשות הרבים, הריהו רשות היחיד משום הק"ו, ואין צריך שיהא המקום גבוה עשרה טפחים מבפנים.

11) וכן כל מקום המקום שלש מחיצות שדינו כרשות היחיד מן התורה לרוב הפוסקים (ראה להלן סי' נה), כתב התוספת שבת (סי' ל) שעל גבי המחיצות נחשב לרשות היחיד מן התורה משום הק"ו.

כמחיצה העומדת בשיפוע, התחדש בין תל שאין צורך במחיצה ישרה, אלא גם מחיצה באלכסון נחשבת למחיצה.

והחו"א (שם) ביאר לשיטתו, שרק אם למעלה יש קרקע ישרה שרחבה ד' על ד' טפחים או שטח בשיעור זה שהשיפוע שם הוא פחות תלול משיפוע של תל המתלקט, אז יש על מקום זה דין רשות היחיד, אבל אם השיפוע ממשך להיות תלול שמתלקט י' טפחים באורך ד' אמות, הריהו נחשב ככותל זקוף, והזורק לשם דבר דינו כזורק חפץ ברשות הרבים ונדבק על גבי כותל גבוה עשרה שהוא מקום פטור. אמנם, לפירוש השערי ציון שמחיצת התל היא המקום הישר שמאחורי השיפוע, אם כן למעלה מהמקום שהגביה התל י' טפחים נחשב המדרון לרשות היחיד, וכן הוא לפירוש הגרי"ח.

ולענין המקום שבשיפוע התל קודם שהגיע לגובה י' טפחים, כתבו הגיה"ל (לקמן סי' שבע סי' ב ד"ה בענין) והחו"א (שם), שאם התל עומד ברשות הרבים, לדעת הרמב"ן הריטב"א הריהו רשות הרבים, ולדעת התוס' והרשב"א הריהו ככרמלית, אלא אם כן הוא מקום שדרך הרבים לכתף עליו [שמניחים עליו את משאן], שאז הוא רשות הרבים.

ומחיצה שנכפפה ועומדת בשיפוע, כתב החו"א (שם) שאם שיפועה מתלקט י' טפחים מתוך ד' אמות דינה כמחיצה מדין תל המתלקט. אמנם במקום אחר (א"ח סי' סה סי' ע סוף ד"ה אחרי) כתב, שאף אם אין המחיצה מתלקטת י' מתוך ד', אם היא באופן שלא תיתכן בה דריסה שתבטל את זקיפת המדרון [כגון שהיא גדר העומדת באלכסון, שאין בראשה קרקע שיוכל להמשיך לילך שם] הריהו נחשבת למחיצה.

#### [שעה"צ סי' ז]

דָּשֶׁם טַעֲמֵם כְּמוֹ שְׁפָרֶשׁ רִשִׁי וכו', עֵין שַׁמ"ע.

8) שפירש שם, שדין זה ששיעור מקום לענין שבת הוא ד' אמות עם אלכסונו, נלמד ממגריש הליים, ולמדנו משם שצריך שיהיה למקום פיאות [פינות], כלומר שיהיה המקום ד' אמות על ד' אמות, ולענין העברת ד' אמות ברשות הרבים לא שייך ליתן פיאות אלא על ידי שמוסיפים את שיעור האלכסון של ד' על ד' אמות, והיינו שאין אדם מתחייב עד שיעביר ד' אמות על ד' חומשי האמה, אבל לגבי שיעור המקום שחשב רשות היחיד, די ב' על ד' טפחים, ואין צריך להוסיף את שיעור האלכסון.

#### [משנ"ב סי' ח]

גַּם עַל עֵבֶרֶן מְלַמְעָלָה וְהַטַּעֲמֵם<sup>9</sup>, דְּכִינּוּן שֶׁהֵם עוֹשִׂין עַל-יְדֵי הַקָּף

## הלכות שבת סימן שמה

#### המשך מעמוד קצו

מרובה, אומרים ש'אתו רבים ומבטלי מחיצה', וכ"ל. אמנם מצינו עוד מגדולי האחרונים שנקטו כדבר פשוט שקיימא לן כרבנן שרבים אין מבטלים מחיצה [כביש שם ד' מחיצות]: בשו"ת חת"ס (סי' פט) כתב 'זא קי"ל כרבנן'. בשו"ע הרב (כאן קו"א סי' ב) כתב 'לרבנן דק"ל כותיהו'. ובשער ציון (סי' ד) כתב 'זאנן קי"ל כרבנן'.

[וראה במשכנתא יעקב שהובא בגיה"ל לקמן (סי' שס"ב ד"ה ואחר) שכתב, שגם לשיטת שאין הילוך הרבים מבטל עומד מרובה, מי"מ אם יש פירצה של עשר אמות, מן התורה לא מועיל העומד מרובה וצריכים להיתר של צורת הפתח, כיון שצורת הפתח מחזירה את כוחו של העומד מרובה, אמנם יתכן שיש אופנים שאין צורת הפתח מחזירה את דין עומד מרובה, ואז הרבים יבטלו את כוח המחיצה, עיין שם].

למעשה, לענין עשיית עירובין בערים הגדולות שיש בהם ששים רבוא בומניו, ראה בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' קלח-קמ) שהאר"ך להוכיח שאי אפשר לעשות בהם עירוב, ובמקום אחר (שם ח"ה סי' כח-כט) דחה באריכות את כל דברי האומרים שאפשר להקל ולעשות בהם עירוב, והכריע שאין לעשות עירוב אפילו בחלק מהעיר.

אם הם רחבים ט"ז אמה וששים ריבוא בוקעים בהם מ"מ אינם רשות הרבים, משום שרחוב ב' הוא רשות היחיד גמורה מן התורה, כיון שיש לו ג' מחיצות של עומד מרובה. ואף שרבים בוקעים בו [עוברים דרך פרצותיו] ברחובות א' וג', הרי קיימא לן שאין הרבים מבטלים את המחיצה. ואחר שרחוב ב' הוא רשות היחיד, אם כן גם רחוב א' וג' נעשים רשות היחיד, שהרי יש להם ג' מחיצות, כיון שבצד שהם פתוחים לרחוב ב' הריהם כגודרים במחיצה, משום שרחוב ב' שהוא רשות היחיד גדר אותם.

והוסיף עוד (שם סי' ז), 'וה"ל: יוצא לנו מזה, דבזמן הזה כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רשות היחיד גמורה מן התורה, דכולן תמצא בהן אחת מוקפת מג' מחיצות והיא רשות היחיד, וכל הרחובות הפתוחות לה הם רשות היחיד, וכן הלאה הפתוחות להן נעשין רשות היחיד, וכיון שכן ניתרת בצורת הפתח. ובמשנ"ב סי' שמה האריך שקשה להקל מחמת שאין סי' ריבוא בוקעין, ולהאמור היתר מחור ומרווח לכרכים שלנו'.

ומה שהמשנ"ב אינו סובר היתר זה, הוא משום שפסק כרבי יהודה שהילוך הרבים מבטל את המחיצה, ולכן אף שיש ג' מחיצות של עומד